

אבני הרכות שו"ת סימן א פיר גור

ומה שחייב נראה בזה כי חלד כלל דזה חמור מאד שלא ימחה שמו מישראל והתירה הטורה משום זה אשם חסד דבכרת אבל ביש לו וולד אחר שוב לא חמור חמור מ"ע, כן נ"ל ליישב דברי רמ"א :

א (ט) מאחר שברש"א וריב"ש מבואר להפוך נראה לי לחלק בין שאר מ"ע כגון לולב וכדומה שאם לא יקח לולב בזה הכוונה זה מ"מ לא בטלה ממנו מלות בכללות, שאם אין לו לולב בזה הזה י"י לו בזה סוכות אחר, אבל בנים אם ימות בלא בנים כשיטור דהיינו בן ובה בטלה ממנו המטה בכללה [ויודע שכל נפש מישראל צריכה לקיים כל המצוות, ובספרי המקובלים שהאדם צריך להתגלגל אפי' בשביל מזה אחת שלא קיימה מעולם, וכל נשמה צריכה להתגלגל להיות כהן לפעמים או עכ"פ בחי' עיבור כדי לקיים כל המצוות, ועל כן אם ימות בלא מטה אחת שחברה לו, שמא לא קיימה נשמתו מטה זו מעולם והי' מוכרת להתגלגל על כן את כל הוט יתן ואף לגרש אשתו כדי לקיימה :

י ואחר שבררנו מקור הדין באורד וברוחצ בעז"ה נבוא לידון דידן, וההיתר שכתב כבודו מריב"א שמה גם משנ"י לא י"י לו, תלוי אם לא הי' לה מעולם רק זכרים היתר טוב, ועוד עדיף מהיתר הנמקי' שאינו חייב לישא אחרת ביש לו כולם ממין אחד שמה הוחזק הוא לילד כך, ואף אם ישא אחרת בולם י"י מאותו מין, וכאן לענין היא ענמה הוא היתר ודאי בין הוחזק הוא בין הוחזקה היא מ"מ תלד עוד כולם מאותו המין, אבל אם הי' לה נקיבה ממנו ומתה בטל היתר [וגם היתר הרש"א שיש לה זלד ממנו פשיטא שאינו צריך, שאם תשתה כוס של עקרון הרי לא תוליד עוד] וכבודו לא ביאר זה במכתבו אם הי' לה תחילה נקיבה או לא :

יא מ"מ נראה שאין איסור בשתייתם כוס של עקרון דאינה מחוייבת לסכן עצמה אפי' לפרש"י שלם נשים משתמשות במוך היינו מותרות והכ"א ממשות כדרכה כו' ושומר פתאים הי' היינו שאכורה ומחוייבת לסמוך על שומר פתאים הי', אינו אלא בדברים אלו המזיקים תמיד, אבל לא צריך שיש לה גזו במצי' ונזמנת זה מכתבת, ודאי' לזה מינקת חבירו שאסרו חכמים לישא מחבש דילמא מיעברא ומיעבר חלבה, ומקשה אי הכי דיד' נמי, ומשני דיד' ממחמם לי' בבגדים וחלב, וקשה מ"מ לסמוך על שומר פתאים, וע"כ לומר דווקא קטנה מעוברת דברים המזיקים [דקטנה נמי חכמים תקנו לה נשואין] משא"כ מינקת דיד' דיש לו תקנה בבגדים וחלב, ולישא מינקת חבירו אין זה דבר המזיק, לא שיד' בזה שומר פתאים, והיינו דמקשה אי הכי דיד' נמי, אין הקושיא שיאסור דיד' באמת שהרי כל האיסור שבכנס בגבול התינוק, והכא אדרבה היא אשתו טרם בא התינוק לפולם, אך הקושיא בדדיד' נמי איכא סכנה חזק מזה מזה חמיר ושומר פתאים הי', גם דחברי' נמי י"י מותר דהיינו הך ושומר פתאים הי', ומשני דיד' ממחמם לי' ואין הסכנה מזוי', ע"כ דחברי' אסור, והנה מוכח דבדבר שאין הסכנה מזוי' לא חמירין שומר פתאים הי', וה"ל אינה מחוייבת לסכן עצמה, ואם י"י הדין לגרשה יגרשנה :

יב אך אף לענין גירושין נראה דאף אם הי' לה נקיבות תחילה דאין היתר השם היתר

ז"ל אבד"ק קוטנא שמהר"ט לא הי' לו רק זכרים ולא נשא אחרת עלי' [אף כי בארן שהי' המהר"ט לא פשטה תקנת חרמ"ה משני נשים] שספק על ירושלמי דאף לב"ה יולד בשני זכרים וב"ש אפי' זכר ונקיבה, הגם דגמ' דידן לא ס"ל הכי, דמקשה לב"ה גילוף מחמה, ומשני משה מדעתו סביר [אף שאילתי באיזה ספר ראה זה, ואני אין לי פנאי לחפש, אולי יש לכבודו איזה ידיעה מזה ימחול להודיעני] ונראה לי שעמו של מהר"ט כי צוה"ק ח"ג (קמ"ה) בפסוק ויהי ביום כלות משה, כי במאמר של נטליך מעל רגליך פקד לי לפרוש מאשה ובאל מיבאל להקצ"ה ע"ז תבטי לסתור אדם והא כתיב זכר ונקיבה בראש והציב הקצ"ה הא קיים משה פירר, והיינו כדברי הירושלמי דאף צ"ה מודים דבני זכרים, והנה עדותו של רש"י מהקצ"ה בענין ובודאי ראה רש"י המעשה ברוה"ק [והכתיב בכל בעלי התלמוד דידן לא ידעו מזה, וכדאי גוונא צוה"ק פינחס ובגין דלא ידעי הני בצללי רוא דגמתי ויילגתא שחשבו שספק הוא ותרוייהו לריבין] והגם דלא בשמים הוא, זה שהנביא אומר כך אחר לי הקצ"ה הלכה, אבל כשראה ברוה"ק מעשה שאמר הקצ"ה מאמר שאינו הלכה וממילא נוכח שקד הלכה אינו בכלל זה, גם בהא דלא בשמים הוא י"י דברים צנו, ובגמ' טרדובין (וא"ו) באן לאחר בת קול, ותשובה מן השמים, ובכך האריך בזה האולאי במערכת גדולים אות י' ישי"ש :

יג סוף דבר להלכה אני מסכים עם כת"ר שמתיר לשמות כוס של עקרון ומסתמא לא יגרשה מאחר שיש לו בנים, גם נראה שאינו מחוייב לגרש ויכול לסמוך על המהר"ט ומעשה רב :

יד אך שוב ראיתי בכה"ג סי' א' בהגהת הב"י ס"א בשם רבי מהר"ט על מה סמך מהר"ט, טעם אחר משום שהי' לאחר מבנים בת אחת, וה"ל אם הי' לו שני נקיבות ואחת מהם הולידה בן פירש, והשמיטה מהרב ז"ל מקוטנא שורשה נשאר משל, כי בדברי כנה"ג תלמידו מבואר באופן אחר לגמרי, ומ"מ י"ל שוב כדאי גוונא אינו חייב לגרש אשתו, דשוב דומה לשאר מ"ע שאינו מחוייב לפזר עלי' הון רב וכ"כ לגרש אשתו, והחילוק שחלקנו דווקא לולב אם לא יקח עכשיו אפשר חזקנו לולב לשנה הבאה, ואין המליצה בטלה בכללות הי' בזה, אפשר ילד הבן נקיבה ויתקיים המצוה, ולפי זה אפי' כמה נקיבות לא יחייב לגרש :

דברי הד"ש הק' אברהם

סימן ב

ב"ה יום ג' פ' בלק תרל"ט לפ"ק פה נאשעלסק.

שלום וישע רב לכבוד הרב הגדול המפורסם נר ישראל, עמוד הימיני פאר הדור כשה מו"ה משה שליט"א אבד"ק טאטש'שוב.

יקרת מכתבו קבלתי בדבר האשה גומר בת דבליס אשר הי' פירוד בינה לבטלה יותר משנים ואח"כ יאל עלי' קול שהרתה לזנוטים, וזה הי' צריח מרחשוון, וקודם פרוס הי' לפי רוחם בדי' ותבטע את בטלה ל"י על שדי' עלי' כל יום בלילה